

Mehmet Akif'in Âsım'ın Nesli Projesine İlham Kaynağı Olduğu Düşünülen Sahabe: Âsım b. Sâbit'in Portresi

ABDULHALİM OFLAZ^a

Öz: Altmış üç yıl çileli bir hayat yaşamış olan Hz. Peygamber, özellikle yirmi üç yıllık peygamberlik döneminde son derece çetin sınavlarla karşı karşıya kalmıştır. Kendisine her şeyden daha yakın olan ashabının başına gelen birçok üzücü olaydan müteessir olmuştur. O olaylardan biri de Necid bölgesindeki Arapların talebi üzerine yola çıkardığı on kişilik küçük müfrezinin Recî' denilen mevkiye tuzığa düşürülmesidir. Onlar, bizzat kendilerini talep edenlerin ihaneti sonucu hayatlarını kaybettiler; fakat o hayatların tarihin karanlıklarında kalmayıp bilakis İslâm tarihinin her döneminde tekrar tekrar yeşerdiğini görmekteyiz. Doğrusu M. Akif Ersoy'un Âsım'ın Nesli diye haykırışı da bunun en önemli kanıtıdır. Bu makale, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Recî' Olayı ve sebebi üzerinde durulurken, ikinci bölümde ise Âsım b. Sâbit portresi detaylı bir şekilde zikredilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, Âsım'ın Nesli, Recî, Arıların Koruması, Tevfik Fikret.

^a Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü
aoflaz74@gmail.com

The Assumed Companion of Mehmet Akif as the Inspiration Source for the Project of Asım's Generation: The Portrait of Asım b. Sabit

ABDULHALİM OFLAZ

Abstract: The Prophet, who had lived a life of sixty-three years, suffered extremely difficult exams, especially during his twenty-three years of prophecy. He has been saddened by many sad things that happened to his friends who are closer to him than anything else. One of those events is the dropping of the so-called 'Raji', a small crew of ten people on the way to the request of the Arabs in the Najid region. They lose their betrayal-ending lives, those who demand themselves; But we see that those lives do not stay in the darkness of history, but rather bloom again and again in every period of Islamic history. Indeed, M. Akif Ersoy's cry of Asım's generation is the most important proof of this. This article consists of two parts. Whilst in the first part Raji' was focused on the cause and reason, in the second part, it has been tried to be mentioned in detail the portrait of Asım b. Sabit.

Keywords: Mehmet Akif Ersoy, Asım's generation, Raji', protection of bees, Tecfik Fikret.

Giriş

Osmanlı aydınları, imparatorluğun yıkılmaya yüz tuttuğu son dönemlerinde, Batı medeniyeti karşısındaki geri kalmışlığına çareler aramaktaydılar. Toplumun geri kalmışlık çemberinden kurtulması için sadece aklın ve bilimin rehber edinmesi gerektiğini idealize edenlerin yanı sıra aklın ve bilimin rehberliğinin ancak ırkı ve dinî köklerden taviz verilmeden makbul olabileceğini öne sürenler de vardı. Her iki kesim de toplumun yeniden inşasının gerekliliğinin idrakindeydiler ve bu yeniden inşa da gençliğe umut bağlamışlardı. Bunlardan birinci kesim, her alanda Batı'nın örnek alınmasını isterken; ikinci kesim ise, Osmanlı toplumunun özünde var olan değerlerin muhafaza edilerek sadece teknolojik buluşlar noktasında Batı'nın örnek alınması gerektiğini savunmaktaydı. Bu umut ve hayallerini, kaleme aldıkları şiirlerinde yüksek sesle dillendiren iki ayrı uçtaki isim: Tevfik Fikret ile Mehmet Akif Ersoy'du.

Türk edebiyatının önemli simalarından Tevfik Fikret, oğlu Haluk'un¹ şahsında yeni bir nesil inşası hayaliyle şiirler kaleme almıştır. Bu şiirlerden Haluk'un Amentüsü önemli bir yer tutar. İslâm esaslarını muhtevi âmentüsü karşısına beşerin âmentüsünü yerleştiren Tevfik Fikret, Hümanist kişiliğini açıkça ortaya koyduğu bu şiirinde, adeta yegâne gerçek olarak gördüğü bilime imân etmektedir.² Bu sebeple, yegâne gerçek olarak gördüğü bilimi, Anadolu topraklarına getirerek gençliği aydınlatmak üzere oğlu Haluk'u Batı'ya göndermiştir.

Tevfik Fikret'in oğlu Haluk üzerinden sembolize ettiği gençlik modeline yanıt ise Türk edebiyatının bir diğer önemli ismi Mehmet Akif'ten gelmektedir. Onun ortaya koyduğu *Âsım'ın Nesli* projesi Tev-

¹ Ünlü şair Tevfik Fikret'in *Haluk'un Defteri* adlı kitabındaki şiirlere ilham kaynağı olmuş olan oğlu Haluk, şairin tek oğluydu. Tevfik Fikret, 1895 yılında İstanbul'da doğan oğlu Haluk'u henüz 14 yaşındayken İskoçya'ya, mühendislik eğitimine gönderdi. Orada bir Hristiyan ailenin yerleştirilen Haluk, 16 yaşındayken bu ailenin de telkiniyle din değiştirip Hristiyan oldu. 1913 yılında da izini kaybettirmek için Amerika'ya gitti. Orada da Michigan Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü'nü dereceyle bitirdi. Haluk iş hayatına atıldıktan bir müddet sonra kendini tamamen dine vakfederek önce rahip yardımcılığı, daha sonra rahiplik rütbesine yükseldi. 1965 yılında da bir Hristiyan rahibi olarak Amerika'da öldü.

² "Bir gün yapacak fen şu siyah toprağı altın,
Her şey olacak kudret-i irfanla... İnandım." Tevfik Fikret, "Haluk'un Âmentüsü", *Haluk'un Defteri*, Tanin Matbaası, İstanbul, 1911.

fık Fikret'in *Haluk'un Nesli* projesine bir nevi cevaptır. Mehmet Akif, *Âsım*'ı aynı adı taşıyan (*Âsım* adlı) uzun manzum şiirinde ülkenin geleceğinde söz sahibi olmasını istediği gençliğe ideal örnek olarak sunmaktadır. *Âsım*, zulme asla rıza göstermeyen, haksızlık karşısında susmayan, yılmayan, aynı zamanda ilim ve irfanla mücehhez bir gençtir. Bu gençlik tasavvurunda ümitsizliğe yer yoktur, düşman unsurlara karşı fizikî gücün yanında akıl gücüyle de mücadele etmek düsturu vardır. Yine bu gençlik tasavvurunda İslâmî kültür ve ilimler ile mücehhez olmanın yanında sadece ilim noktasında olmak üzere Batı medeniyetinden yararlanma hedefi de vardır. Ayrıca bu tasavvurda ırkî temele dayalı birliktelikten ziyade dinî temelli birliktelik öne çıkmaktadır. Yine Mehmet Akif'in Çanakkale'de, ülkesini işgal etmek isteyen yedi düvele karşı mücadele eden ve muzaffer olan her bir Osmanlı tebaası için inşad ettiği aşağıdaki dizeler, bu ideal gençliğin en önemli özelliğinin topraklarına nâmahrem elini değdirmemiş olmaları ve bunun için de cepheden cepheye koşmalarıdır:

Âsım'ın nesli ... diyordum ya ... nesilmiş gerçek

İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek,

Bu mısralarda iftiharla bahsedilen *Âsım* kimdir? Sembolik bir isim mi, yoksa bir kahraman mı? Kanaatimce *Âsım*, alelâde ve rastgele seçilmiş bir isim olmayıp tarihte karşılığı olan bir kahramandır. Bu milletin evlatlarına örnek olarak sunulan *Âsım*'ın tarihteki karşılığı kanaatimce Hz. Peygamber'in (a.s.) has okçularından ve fedailerinden biri olan *Âsım* b. Sâbit'tir.

Medineli Evs kabilesine mensup olan *Âsım* b. Sâbit ismi, daha çok Recî' Faciası'nda karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple, ilk olarak Recî' Hadise'sini anlatıp ardından da *Âsım* b. Sâbit portresini etraflıca zikretmeye çalışacağız.

1. Recî' Olayı ve Sebebi

Uhud Savaşı'ndan yaklaşık dört ay sonra hicretin 3. yılının Safer ayında, neredeyse aynı günlerde meydana gelen iki ihanet olayı Müslümanları oldukça fazla yaralamıştı. Bunlardan biri Bi'r-i Maûne; diğeri de Recî' faciasıydı. Bedir Savaşı'nda öldürülen yakınlarının intikamını almak için Mekkeliler Müslümanların başlarına ödül koymuşlardı.

Mekkelilerin ödül vaatlerinden haberdar olmuş olan Ehâbişlerden³ Adel ve Kâre⁴ alt kollarına mensup bir heyet Hz. Peygamber'e (a.s.) gelmişti. Aslında onları Hz. Peygambere (a.s.) gönderen Hüzeyl kabilesinin bir alt kolu olan Lihyânoğulları'ydı. Çünkü onların liderlerinden Süfyan b. Halid b. Nübeyh, Medine üzerine yürümek için adam topladığını haber alan Hz. Peygamber'in (a.s.) emriyle Müslümanlar tarafından öldürülmüştü. Abdullâh b. Üneys el-Cühenî tek başına, Hz. Peygamber'in (a.s.) emriyle Recî' olayının vukuundan yaklaşık bir ay önce harekete geçerek Ürene vadisinde Süfyan ile karşılaşmış ve onu orada öldürmüştü.⁵ Bunun üzerine Hüzeyl kabilesi de hem Süfyan'ı öldüren Müslümanı öldürerek onun intikamını almak hem de geride kalanları Mekkelilere satıp böylece Mekkeliler tarafından ödüle ve mükâfata kavuşmak istedi. Bu sebeple akrabaları olan Adal ve Kâre kabileleriyle bir plan hazırladı.⁶ Bu plan gereği Adal ve Kâre kabilelerinden yedi kişi Hz. Peygamber'e (a.s.) gelip dediler ki: *Ey Allâh'ın Resûlü! İçimizde Müslüman olanlar var. Ashabından bir heyet gönder ki bize fıkhı, Kur'an'ı ve İslâm ilkelerini öğretsin.*⁷ Resûlullâh da (a.s.) onlar ile birlikte on kişilik bir kurra heyeti⁸ gönderdi.⁹ Heyetin başına Mersed b. Ebi Mersed'i¹⁰

³ Mekke'nin özellikle kuzey ve güney taraflarında yerleşmiş bir kabile topluluğu olan Ehâbişler, zamanla birçok alt kola ayrılmıştır. Detaylı bilgi bkz. Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, Çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yay., İstanbul, 2011, s. 236-240.

⁴ Adal ve Kâre, Hevn (veya Hûn) b. Hüzeyme b. Müdrîke'nin soyundan olan iki kabiledir. Ebu Muhammed Abdülmelik b. Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, I-IV, Thk. Cemâl Sâbit vd., Dârü'l-Hadis, Kahire, 2006, c. III, s. 115.

⁵ Muhammed b. Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-VIII, Thk. Muhammed Abdulkadir Atâ, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiye, Beyrut, 1990, c. II, s. 39; Hüseyin b. Muhammed ed-Diyarî, *Tarihü'l-Hamîs fî Ahvâl-i Enfesi'n-Nefs*, I-II, Dâr-i Sadr, Beyrut, ty, c. I, s. 450; Muhammed b. Yûsuf ed-Dimaşki, *Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâd*, I-XIV, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiye, Beyrut, 2013, c. VI, s. 36-37; İsmail Lütfî Çakan, "Abdullah b. Üneys el-Cühenî," *DİA*, I-XLIV, TDV Yay., İstanbul, 1988, c. I, s. 140-141.

⁶ Muhammed b. Ömer el-Vâkidi, *Kitabü'l-Meğâzi*, I-II, Thk. Muhammed Abdulkadir Ahmed Atâ, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiye, Beyrut, 1971, c. I, s. 300; Mustafa Sabri Küçükbaşçı, "Recî Vak'ası," *DİA*, I-XLIV, TDV Yay., İstanbul, 2007, c. XXXIV, s. 510-511.

⁷ Muhammed b. Şihâb ez-Zühri, *Merviyâtü'l-İmâm ez-Zühri fî'l-Meğâzi*, Nşr. Muhammed b. Muhammed el-Acevi, Medine, 2003, s. 417; Muhammed b. İshâk, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, I-II, Thk. Ahmed Ferid el-Müzeydi, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiye, Beyrut, ty., c. II, s. 371; Vâkidi, *Meğâzi*, c. I, s. 300.

⁸ Aslında ilk dönem İslâm tarihçileri olan Urve b. Zübeyir, İbn Şihâb ez-Zühri vb. isimler gönderilen bu heyetin Hz. Peygamber (a.s.) tarafından Mekke civarına, Kureys'e dair haberleri kendisine aktarmaları için casusluk yapmak üzere gönderildiklerini iddia ederler. Bkz. Zühri, *Merviyât*, s. 412; Muhammed b. İsmâil el-Buhârî,

veya Âsım b. Sâbit'i tayin etti.¹¹

Müslüman kurrular, Adal ve Kâre kabilelerinden gelen yedi kişilik heyetle birlikte yola çıktılar. Hicaz bölgesinde, Mekke ile Tâif arasında bulunan el-Hed'e'nin hemen girişinde, Hüzeyl kabilesine ait Recî suyu¹² kenarına geldiklerinde ihanete uğradılar. Onları getiren heyet bu bölgede Hüzeyl kabilesini yardıma çağırdı, ancak onların çağırısına kimse icabet etmedi; fakat ellerinde kılıç olan bir topluluk bu çağrıya icabet edip Müslüman heyetin etrafını sardılar.¹³ Ünlü tarihçi Diyarbekî ise, Tarihü'l-Hamîs adlı tarih kitabında Ebû Ma'ser'den naklen konuyla alakalı şunları aktarır: *Müslüman heyet geceleri yürüyüp gündüzleri saklanmaktaydı. Heyettekiler seber vakti Recî bölgesine vardılar. Koyunlarını otlatmak üzere dışarı çıkmış olan Hüzeyl kabilesine mensup bir kadın, Müslümanların yedikleri burmanın çekirdeğinden onların Medinelî Müslümanlar olduklarını anladı ve kabilesini yardıma çağırdı. Müslümanlar da dağa sığınıp orada gizlendiler. Fakat izleri takip edilerek yerleri bulundu.*¹⁴ Müslüman heyeti izlerinden takip ederek bulan Lihyanoğulları kabilesine mensup yüz okçu,¹⁵ *Vallâhi sizinle savaşmak istemiyoruz. Fakat sizi*

Sabîb, I-IX, Thk. Muhammed Zühayr, Dâru Tavkî'n-Necât, ty., Meğâzi/Gazvetu'r-Recî', 29; Vâkidi, *Meğâzi*, c. I, s. 300.

⁹ Zührî, *Merviyât*, s. 417; İbn Sa'd, *Tabakât*, c. II, s. 42; Buhârî, Meğâzi/Gazvetu'r-Recî', 29. Aslında kaynaklar genelde heyetin altı veya yedi kişiden oluştuğunu kaydederler. Heyetin on kişiden oluştuğunu iddia eden Zührî ve İbn Sa'd ise yedi kişinin ismini kaydetmişlerdir. Büyük bir ihtimalle diğer üç kişinin toplumda ağırlıkları olan kimseler olmamaları nedeniyle onların isimlerini zikretmemişlerdir. Zikredilen isimler şunlardır: Mersed b. Ebî Mersed, Halid b. Bükeyr, Abdullâh b. Tarık, onun anne bir kardeşi Muattib b. Ubeyd, Hubeyb b. Adî, Zeyd b. Desine ve Âsım b. Sâbit'tir. Bu isimler için bkz. Zührî, *Merviyât*, s. 417; İbn Sa'd, *Tabakât*, c. II, s. 42; Vâkidi, *Meğâzi*, c. I, s. 300-301; Diyarbekrî, *Târibü'l-Hamîs*, c. I, s. 454. İbn İshâk da heyetin altı kişiden oluştuğunu söyleyerek Abdullâh b. Tarık'ın anne bir kardeşi olan Muattib b. Ubeyd'i zikretmez. Bkz. İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 371; İbn Hşâm, *es-Sîre*, c. III, s. 115.

¹⁰ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 372; İbn Hşâm, *es-Sîre*, c. III, s. 116.

¹¹ Zührî, *Merviyât*, s. 412; İbn Sa'd, *Tabakât*, c. II, s. 42; Buhârî, Meğâzi/Gazvetu'r-Recî', 29. Süheyli, Diyarbekrî ve daha birçok İslâm tarihçisi bu görüşün daha sahih olduğunu kaydederler. Bkz. Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, *Fethü'l-Bârî Şerbu Sabîb-i Bubârî*, I-XIII, Dârü'l-Marife, Beyrut, ty., c. VII, s. 380; Diyarbekrî, *Târibü'l-Hamîs*, c. I, s. 455.

¹² Şihâbeddîn Ebû Abdullâh Yakut el-Hamevî, Mucemü'l-Büldân, I-V, Dâr-ı Sadr, Beyrut, ty., c. III, s. 29.

¹³ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 372.

¹⁴ Diyarbekrî, *Târibü'l-Hamîs*, c. I, s. 455.

¹⁵ Zührî, *Merviyât*, s. 412; Vâkidi, *Meğâzi*, c. I, s. 301.

Mekkelilere teslim edip karşılığında para almak istiyoruz. Allâh adına söz verip abdediyoruz ki sizi öldürmeyeceğiz, diyerek¹⁶ Müslümanların dağdan inip kendilerine teslim olmaları halinde kendilerini öldürmeyeceklerine söz verdiler.¹⁷

2. Âsım b. Sâbit Portresi

2.1. Biyografisi

İslâm savaşçılarından Âsım b. Sâbit b. Ebü'l-Aklah¹⁸ el-Ensârî el-Evsî, Medine'de İslâm'a ilk giren Ensar'dandır.¹⁹ Hamiyyü'd-debr (arıların koruduğu kimse) lakabı ile tanınan Âsım, Evs kabilesinin Dubay'aoğulları koluna mensuptur.²⁰ O, aynı zamanda Hz. Ömer'in Cemile adındaki hanımının kardeşi olup onun oğlu Âsım'ın da dayısıdır.²¹ Hicretten sonra Resûlullâh tarafından Abdullâh b. Cahş ile kardeş ilan edilmiştir.²²

Evs kabilesinin Hazreclilere karşı kendisiyle övünüp iftihar ettikleri²³ Âsım b. Sâbit, Bedir²⁴ ve Uhud savaşlarında yer almıştı.²⁵ Bedir

¹⁶ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 372.

¹⁷ Zühri, *Mervîyyât*, s. 413.

¹⁸ Ebü'l-Aklah'ın asıl ismi Kays'tır. Kays, İsm'e b. Mâlik b. Eme b. Dubey'a'nın oğludur. Âsım'ın annesi ise Dubey'a oğulları kabilesinden Ebû Âmir'in kızı Şemmûs'tur. Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. II, s. 515; İbn Sa'd, *Tabakât*, c. III, s. 352.

¹⁹ Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalâni, *el-İsâbe fî Temyizi's-Sahâbe*, I-VIII, Thk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd-Ali Muhammed Muavviz, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, Beyrut, ty., c. III, s. 460.

²⁰ İbn Hişâm, *a.y.*

²¹ İlk dönem İslâm tarihçilerinden İbn Şihâb ez-Zühri, Âsım b. Sâit'in Âsım b. Ömer b. Hattâb'ın dedesi olduğunu kaydeder. Bkz. Zühri, *Mervîyyât*, s. 412. Aslında diğer siyer-megâzî ve tabakât kitaplarında da bu bilgi tekrarlanmaktadır. Bunlar, Hz. Ömer'in Medine'ye hicret ettikten sonra Âsım'ın kızı Cemile ile evlendiğini iddia etmektedirler. Fakat ulemanın bir kısmı ise Hz. Ömer'in evlendiği Cemile adlı kadının Âsım'ın kız kardeşi olduğu görüşünü savunmaktadır. Bu son görüş için bkz. İbn Hacer, *Fetbül-Bârî*, c. VII, s. 381.

²² İbn Sa'd, *Tabakât*, c. III, s. 352.

²³ Evs'liler, *arılarının koruduğu (Hamiyyü'd-debr) Âsım b. Sâbit bizdendir*, diyerek Hazreclilere karşı övünürlerdi. İzzüddin Ebü'l-Hasan Ali b. Esir, *Üsdü'l-Gâbe fî Marifeti's-Sahâbe*, I-VII, Thk. Ali Muhammed Muavviz-Âdil Ahmed Abdulmevcûd, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, Beyrût, ty., c. II, s. 86. Medine'de Ensâr olarak şöhrat bulmuş olan Evs ve Hazrec kabileleri kendi kabilelerine mensup olan bazı kimselerle birbirlerine karşı mufaharede bulunurlardı. Örneğin Evs kabilesi *Gasîlü'l-Melâike olan Hanzala bizdendir, yine arılarının koruduğu Âsım b. Sâbit, ölümünden dolayı arş-ı Rabmân'ın titredığı Sa'd b. Muâz ve yine şabitliği iki kişinin şabitliğine bedel olan Huzeyme b. Sâbit de bizdendir*, derlerdi. Hazrecliler de *Bizden de Hz. Peygamber dâba hayattayken Kur'an'ın tümünü ezberlemiş dört kurra vardı. Hâlbuki Evs'lilerden o dönemde bu anlamda bir kurra yoktu*, diyerek övünürlerdi. O dört kişi; Zeyd b. Sâbit, Ebû Zeyd, Übeyy b. Ka'b ve Muaz b. Ce-

Savaşı esnasında büyük bir kahramanlık örneği sergileyen Âsım, savaştan sonra da Hz. Peygamber'in (a.s.) emri üzerine Mekke müşriklerinin önde gelenlerinden Ukbe b. Ebî Muayt'²⁶ öldürmüştü.²⁷ Uhud Savaşı'nda da birçok sahabe sırtını dönüp savaştan kaçarken o, ölünceye kadar Hz. Peygamber'i savunmak üzere biat eden sekiz kişiden biri olmuştu.²⁸ Peygamber (a.s.) dönemindeki meşhur okçulardan olan Âsım,²⁹ Uhud Savaşı'nda büyük bir mücadele örneği göstermiş ve o gün birçok müşriki öldürmüştü. Öldürdükleri arasında savaştan önce mübarezeye çıkıp Hz. Ali tarafından öldürülen Talha b. Ebû Talha'nın³⁰ iki oğlu: Hâris³¹ ve Müsâfi' de vardı. Bu iki kardeş aynı zamanda Mekke ordusunun sancaktarlarındandı.

2.2. Özellikle İnfâz Edilmesinin İstenmesinin Sebepleri

a. Savaşçılığıyla ün salmış olan Âsım b. Sâbit, Bedir Savaşında en ön saflardaydı. Bedir Savaşı'ndan önceki akşam Resûlullâh (a.s.), ashâbına *Nasıl savaşırsınız?* diye sormuştu. Muhatablar arasında bulunan Âsım b. Sâbit ayağa kalkıp mızrağını ve okunu alarak şunları anlatmıştı: *Düşman iki yüz zir'a' yaklaşmıcaya kadar ok kullanırız. Daba da yaklaşır mızrak menziline girince kırılmıcaya kadar mızraklara yükleniriz. Mızraklar kırılınca onları yere bırakır, kılıçları alır ve onlarla savaşırsız.* Bu taktik, Hz. Peygamber'in çok hoşuna gitmiş ve *Savaş işte böyle yapılır. Savaşçılar,*

---

bel'di. Bkz. İbn Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, c. II, s. 86-87.

²⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, c. III, s. 352.

²⁵ İbn Hişâm, *a.y.*

²⁶ Ukbe b. Ebi Muayt, en azılı müşriklerden biri olup Mekke döneminde Hz. Peygamber'e (a.s.) en çok eziyet eden kimseydi. Örneğin bir defasında Resûlullâh (a.s.), Ka'be'de secdede iken O'nun üzerine işkembe koymuş ve yine başka bir defasında da Peygamber'i (a.s.) boğmaya çalışmıştı. Detaylı bilgi için bkz. Ebû'l-Fidâ b. Kesir, *el-Bidâye ve'n-Nibâye*, I-VII, Thk. Ahmed Câd, Dârü'l-Hadis, Kahire, 2006, c. II, s. 87, 88.

²⁷ Buhârî, *Meğâzî/Gazvetü'r-Recî'*, 29; Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed el-Aynî, *Umdetü'l-Kâri Şerbu Sabîbi Bubâri*, I-XXV, Dâru İhyâ'it-Türâs el-Arabî, Beyrut, ty, c. XVII, s. 169.

²⁸ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 215. O gün Hz. Peygamber'e (a.s.) ölüm üzerine biat eden sekiz kişi şunlardır: Hz. Ali, Zübeyir b. Avvâm, Talha b. Ubeydullâh, Ebû Dücâne, Hâris b. Samme, Hubâb b. Münzir, Âsım b. Sâbit ve Sehl b. Huneyf'tir. Bkz. *A.y.*

²⁹ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 217.

³⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, c. II, s. 31.

³¹ Bazı kaynaklarda Hâris'in yerine bir diğer kardeşi Cülâs'ın ismi geçmektedir. Ancak kaynakların çoğunda Âsım b. Sâbit tarafından öldürülen iki kardeşin Müsâfi' ve Hâris olduğu kaydedilir.

Âsım gibi savaşsınlar, diye buyurmuştu.³² Savaştan sonra Müslümanlar muzaffer bir şekilde Medine'ye dönerlerken Hz. Peygamber (a.s.), esirler arasında bulunan iki kişinin: Nadr b. Hâris ile Ukbe b. Ebî Muayt'ın öldürülmesini emretmişti. Bu emir üzerine Nadr'ı Hz. Ali öldürürken Ukbe'yi de Âsım öldürmüştü.³³

b. Âsım b. Sâbit, Uhud Savaşı'nda da savaşçılığıyla ön plana çıkmıştı. O, Uhud Savaşı'nda müşrik ordusundan belki de en çok yakını kaybeden Sülâfe bt. Sa'd b. Şüheyd'in iki oğlunu da bertaraf etmişti. Sülâfe'nin kocası, Mekke ordusunun sancaktarlarından Talha b. Ebû Talha o gün öldürülenler arasındaydı. Talha, savaştan önce meydana atılıp *Kim mübareze eder?* diye haykırmıştı. Bu meydan okuma karşısında Hz. Ali ileri atılmış ve onu öldürmüştü. Daha sonra sancağı alan Talha'nın kardeşi Osman³⁴ da Hz. Hamza ile giriştiği mübarezede öldürülmüştü. Osman'dan sonra kardeşi Ebû Sa'd sancağı almış, o da Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın attığı okla öldürülmüştü. Onun ölümünden sonra sırasıyla Talha'nın oğulları olan şu dört kardeş sancağı almıştılar: Müsafi, Haris, Kilab ve Cülâs. Bunlardan ilk ikisi Âsım b. Sâbit'in attığı oklarla öldürülürken; Kilab, Zübeyir b. Avvâm tarafından, Cülâs da Talha b. Ubeydullâh tarafından öldürülmüştü.³⁵

Âsım, Mekke'nin sancaktar ailesinden Müsafi b. Talha'yı öldürünce kardeşi Haris, kendisine bir hamle yapmış; ancak Âsım, daha hızlı davranarak onu ağır yaralamıştı. Mekke'ye ağır yaralı olarak getirilen Haris, annesi Sülâfe'nin kucağına başını bırakmış, annesi *Oğulcuğum, bunu sana kim yaptı?* diye sorunca da *Bana ok atan adamın ok atarken 'al bunu! Ben Ebü'l-Aklab'ın oğluyum,' dediğini duydum*, demişti.³⁶ Böylece Hâris'i öldürenin Âsım b. Sâbit olduğu bilinir olmuştu. Bunun üzerine Hâris'in annesi Sülâfe, *Yemin olsun Âsım'ın başını ele geçirirsem kafatasında içki içeceğim* diye ahdetmişti.³⁷

³² İbn Hacer, *el-İsâbe*, c. III, s. 461.

³³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. II, s. 482-483.

³⁴ Osman b. Ebî Talha, sancağı alınca kadınların önünde yavaş yavaş hareket ederek şu şiiri okuyordu:

Şüphesiz sancaktarların üzerine düşen

Mızrağımı ya kana bulamaları ya da mızrağım kırılması. Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s.

29; İbn Sa'd, *Tabakât*, c. II, s. 31.

³⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, c. II, s. 31.

³⁶ İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 29.

³⁷ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 373; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 29.

2.3. Şehâdeti

Recî' mevkisinde karşılına çıkan adamların silahlı olduklarını gören Müslümanlar silahlarını alıp dağa sığındılar. Asım b. Sâbit *Ben kesinlikle bir müşriğin zimmetine/bimayesine girmem*, dedi. Akabinde de *Allâh'ım! Peygamberini bizim durumumuzdan haberdar et*, diye dua ederek onlarla savaşmaya başladı.³⁸ Allâh da onun niyazını kabul edip Peygamberini olaydan haberdar etmişti.³⁹ Âsım'ın arkadaşları Mersed b. Ebî Mersed, Halid b. Bükeyr ve Muattib b. Ubeyd de tıpkı Âsım gibi müşriklerin ne sözünü ne de ahdini kabul etmeyeceklerini söyleyip şehit düşünceye kadar savaşmışlar.⁴⁰ Âsım b. Sâbit ise şu mısraları terennüm ederek düşmanla savaşıyordu:

Benim ne mazeretim var! Ben yığıtken ve okum varken,

Yayda da sert-kalın kırıç varken

Yayın yüzeyinden uzun-geniş temrenler akıp gider.

Ölüm hak, hayat ise boştur.

Allâh'ın takdir ettiği her şey başına gelir

İnsanın. Zaten insan da sonunda O'na döner.

Şayet sizlerle savaşmazsam anam beni yitirsin.⁴¹

Ebû Süleymân künyesini kullanan Âsım,⁴² savaş esnasında şu mısraları da düşmanın yüzüne haykırıyordu:

Ebû Süleymân ve ok yontan adamın ok yeleği

Yay ise yanan cehennem gibi

Süratli develer titretilmeden yayıldılar,

Kalkan ise öküz derisinden, demirsiz ve çıplak

Ben ise Muhammed'e inene inanmışım bir kere...⁴³

Âsım'ın sadağında yedi ok olduğu ve attığı her okla müşriklerden

³⁸ Zührî, *Merviyât*, s. 413; Buhârî, *Meğâzî/Gazvetu'r-Recî'*, 29.

³⁹ Diyarbekrî, *Tarîbü'l-Hamîs*, c. I, s. 455.

⁴⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, c. II, s. 43.

⁴¹ İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 372; İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 116.

⁴² İbn İshâk, *es-Sîre*, c. II, s. 373.

⁴³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 116. Şiirlerin çevirisinde Mustafa Sezer, "İslâm Tarihi Kaynaklarında Recî' Hadisesi Üzerine Bir Araştırma", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. I, Sayı 2, 2014, ss. 97-126'den istifade ettim.

bir ileri geleni öldürdüğü bilgisi rivayetler arasında mevcutsa da⁴⁴ kaynakların çoğunda onun düşmandan iki kişiyi yaralayıp birisini de öldürdüğü malumatı daha ağır basar. Âsım'ın okları bitince mızrağına davranır. Mızrağı da kırılınca kılıcını alıp kınını kırar ve ellerini açıp *Allâbım! Ben bu günün başında senin dinini koruduğum gibi sen de günün sonunda bedenimi koru*, diye yalvarır. Böyle savaşırken şu mısraları da haykırır:

Ebû Süleymân ve benim gibiler iyi ok atıcıdır

Benim kavmim saygın bir topluluktur.

Düşman, bir türlü ona yaklaşmıyordu; ancak uzaktan oklar atarak onu ağır yaralayabilmişti. Ağır yaralı olduğu halde de ona yaklaşmaya cesaret edemeyen düşman okçuları, yine uzaktan oklarla ancak onu şehit edebilmişlerdi.⁴⁵

2.4. Cesedinin Arılar Tarafından Korunması

Âsım'ın başını ele geçirdiğinde onda içki içeceğine yemin eden Sülâfe, bu amacına ulaşmak için Âsım'ın başına yüz deve ödül koymuştu. Bu haberi de her tarafa yaymıştı. Bunu duyan Arap kabileleri de bu ödüle kavuşmak arzusuyla yanıp tutuşmaktaydılar. Zaten bu küçük Müslüman birliğini tuzağa düşüren Lihyânoğullarının gayelerinden biri de buydu. Onlar Âsım'ı şehit ettikten sonra söz konusu ödülü almak için onun başını kesip Mekke'ye,⁴⁶ Sülâfe'ye götürmek istiyorlardı. Ancak âniden Âsım'ın cesedinin üzerinde bulut karaltısı gibi bir arılar topluluğu zühur etmişti.⁴⁷ Peygamber şairi Hassân b. Sâbit tarafından Ebâbil arıları olarak tavsif edilen⁴⁸ bu arı topluluğu müşriklerin Âsım'ın bedenine dokunmalarına izin vermiyordu. Âsım'ın cesedine yaklaşanların yüzlerine yapışıp sokuyorlardı. Böylece müşriklerden hiç kimse Âsım'ın cansız bedenine yaklaşamadı.⁴⁹ Çünkü bu İslâm kahramanı şehit olmadan az evvel, ellerini ve gönlünü Rabbine açarak en

⁴⁴ Diyarbekrî, *Tarîbü'l-Hamîs*, c. I, s. 455.

⁴⁵ Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 301-302.

⁴⁶ Ünlü tarihçi Belâzurî ise meşhur görüşün aksine Âsım'ın cesedinin yakılmak istendiğini iddia etmektedir. Bkz. Ahmed b. Yahyâ el-Belâzurî, *Ensâbü'l-Eşraf*, I-VIII, Thk. Muhammed Tâmur, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiye, Beyrut, 2011, c. I, s. 318.

⁴⁷ Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 302.

⁴⁸ Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 124.

⁴⁹ Vâkidî, *Meğâzî*, c. I, s. 302.

içten duygularla *Allâbım! Ben bu günün başında senin dinini koruduğum gibi sen de günün sonunda bedenimi koru*, diye yalvarmıştı.⁵⁰ Yine o, *necasetlerinden korunmak maksadıyla hayatı boyunca ne kendisinin bir müşriğe dokunmasına ne de bir müşriğin kendisine dokunmasına asla izin vermeyeceğine Allâb'a söz vermişti*.⁵¹ İslâmî hayatı boyunca bu sözünü tutmaya çalışan Âsım (r.a.), artık şehit olmuştu. Ne var ki Rabbi de şehadetinden sonra onun bu sözünü boşa çıkarmadı. Zaten Hz. Ömer de (r.a.), Âsım'ın ölümünden sonra arıların onu koruduğunu duyunca *Allâh mümin kulu nu korur. Âsım, bir müşriğin kendisine dokunmamasını, kendisinin de bir müşriğe dokunmayacağını nezretmişti. Allâh onu sağlığında müşriklerden koruduğu gibi vefatından sonra da korudu*, buyurarak bu manayı teyit etmişti.⁵²

Müşrikler bütün gayretlerine rağmen Âsım'ın cansız bedenine bir türlü yaklaşamayınca içlerinden biri sonunda akıl etti ve *Şimdi onu bırakın. Gece olunca arılar dağılır gider, biz de onun kellesini alırsız*, dedi. Bunun üzerine geceyi beklediler. Fakat gece olunca da havada hiç bulut yokken şiddetli bir yağmur yağdı, vadi coştı ve yağmurun meydana getirdiği sel suları Âsım'ın cesedini alıp meçhullere götürdü.⁵³ Böylece onun bedenine dokunamamıştı nâmahrem eli.

Hadiseden sonra Lihyânoğulları, Sülâfe'nin yanına ödül almaya gittiler. Fakat Sülâfe, Âsım'ın öldüğünü kanıtlayacak herhangi bir vücut parçasını getirmediikleri için vaat ettiği yüz deveyi vermeyerek onları eli boş geri gönderdi.⁵⁴

Sonuç

Müslümanların Uhud Savaşı'nda müşrik ordusu karşısında ağır bir yara alması üzerine Medine çevresindeki kabilelerin bir kısmı, güç kaybına uğradığını düşündükleri Medine'yi yağmalama; bir kısmı da yakaladıkları Müslümanları, Bedir Savaşı'nda yakınlarını kaybeden müşriklere satarak para kazanma derdine düştüler. Çünkü Mekkeliler,

⁵⁰ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 301.

⁵¹ *Allâbım! Bana müşrik eli değmesin, ben de necasetlerinden dolayı onlara değmeyeyim*, diye dua etmişti.

⁵² İbn Hişâm, *es-Sîre*, c. III, s. 117; Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 302.

⁵³ Vâkidi, *Meğâzî*, c. I, s. 302.

⁵⁴ Diyarbekri, *Tarîbü'l-Hamîs*, c. I, s. 458.

Müslümanların başlarına ödül koymuş ve bunu her tarafa ilan etmişlerdi. Bu sebeple, geçimini âni baskınlar düzenleyerek insanları köleleştirip böylece onlar üzerinden para kazanan Hüzeyl kabilesinin alt kollarından biri olan Lihyânoğulları kabilesi de Müslüman avına çıkmıştı. Bundan dolayı Uhud Savaşı sonrası Müslümanlar çok fazla güçlkle karşılaştılar.

Uhud Savaşı'ndan yaklaşık dört ay sonra Lihyânoğullarının zorlamasıyla Adal ve Kâre kabilelerinden bir heyet Medine'ye gelip Hz. Peygamber'den kendilerine muallimler göndermesini talep ettiler. Ancak Resûlullâh'ın muallim olarak gönderdiği on kişilik kurra heyeti pusuya düşürüldü. Bu küçük müfrezeden yedi tanesi esareti kabul etmeyerek şehit düşünceye kadar savaştılar. Bunlar arasında Âsım b. Sâbit de vardı. Âsım, hem burada hem de bundan önceki yaşantısında kahramanlığı ve cesaretiyle ün salmıştı. Hak davası uğruna canını seve seve vermekten çekinmezdi. O, aynı zamanda İslâmî ilimlerle mücehhez olup savaş tekniklerini de iyi bilmekteydi. Bunun yanı sıra o, kabilecilik asabiyetini etkisizleştirmiş İslâm dininin bir müntesibi olarak o gün farklı kabilelere mensup dindaşlarıyla gözünü kırpmadan birlikte şehâdete koşmuştu. Belki de en önemli özelliği; bedenine hayatında nâmahrem eli değdirmemiş, yaptığı yakarıyla ölümünden sonra da Allâh dokundurtmamıştı.

İşte Mehmet Akif'in, Tevfik Fikret'in Haluk'un Nesli projesine karşı öne çıkardığı Âsım'ın Nesli projesine ilham kaynağı olan ünlü sahabe, yukarıda portresini çizmeye çalıştığımız Âsım b. Sâbit'tir. Dolayısıyla o büyük sahabenin izinde yürüyecek yeni nesil, islâmî ilimlere vakıf olacak, özündeki değerlerden ödün vermeyecektir. Ülkesini, milletini korumak için şehâdeti pahasına cepheden cepheye koşacak ve topraklarına nâmahrem eli değdirmeyecektir. Aynı zamanda ırkçılık fikrine karşı ümmetçi bir yaklaşım sergileyecektir.

Kaynaklar

Aynı, Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed, *Umdetü'l-Kâri Şerbu Sabîbi Bubârî*, I-XXV, Dâru İhyâit-Türâs el-Arabî, Beyrut, ty.

Belâzurî, Ahmed b. Yahyâ, *Ensâbü'l-Eşraf*, I-VIII, Thk. Muhammed Tâmur, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiye, Beyrut, 2011.

- Buhârî, Muhammed b. İsmâîl, *Sabîb*, I-IX, Thk. Muhammed Züheyr, Dâru Tavkî'n-Necât, ty.
- Çakan, İsmail Lütfî, "Abdullah b. Üneys el-Cühenî," *DİA*, I-XLIV, TDV Yay., İstanbul, 1988, ss. 140-141.
- Dımaşkî, Muhammed b. Yûsuf, *Sübülül-Hüdâ ve'r-Reşâd*, I-XIV, Dârül-Kütübi'l-İlmiye, Beyrut, 2013.
- Diyarbakrî, Hüseyin b. Muhammed, *Tarîbü'l-Hamîs fî Abvâl-i Enfesî'n-Nefs*, I-II, Dâr-i Sadr, Beyrut, ty.
- Fikret, Tevfik, *Haluk'un Defteri*, Tanîn Matbaası, İstanbul, 1911.
- Hamevî, Şihâbeddîn Ebû Abdullâh Yakut, *Mucemül-Büldân*, I-V, Dâr-ı Sadr, Beyrut, ty.
- Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, Çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yay., İstanbul, 2011.
- İbn Esîr, İzzüddîn Ebü'l-Hasan Ali, *el-Kâmil, fî't-Tarîb*, Tlk. Seyyid b. Muhammed es-Senârî, Dârü'l-Hadîs, Kahire, 2010.
- İbn Esîr, İzzüddîn Ebü'l-Hasan Ali, *Üsdü'l-Gâbe fî Marifeti's-Sabâbe*, I-VII, Thk. Ali Muhammed Muavviz-Âdil Ahmed Abdülmevcüd, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiye, Beyrût, ty.
- İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî, *el-İsâbe fî Temyizi's-Sabâbe*, I-VIII, Thk. Âdil Ahmed Abdülmevcüd-Ali Muhammed Muavviz, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiye, Beyrut, ty.
- İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Fethü'l-Bârî Şerbu Sabîb-i Bubârî*, I-XIII, Dârü'l-Marife, Beyrut, ty.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, I-IV, Cemâl Sâbit vd., Dârü'l-Hadis, Kahire, 2006.
- İbn İshâk, Muhammed, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, I-II, Thk. Ahmed Ferid el-Müzeydî, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiye, Beyrut, ty.
- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, I-VII, Thk. Ahmed Câd, Dârü'l-Hadis, Kahire, 2006.
- İbn Sa'd, Muhammed, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-VIII, Thk. Muhammed Abdulkadir Atâ, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiye, Beyrut, 1990.
- Küçükaşçı, Mustafa Sabri, "Recî' Vak'ası", *DİA*, I-XLIV, TDV Yay., İstanbul,

2007, ss. 510-511.

Sezer, Mustafa, "İslâm Tarihi Kaynaklarında Recî' Hadisesi zerine Bir Araştırma", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. I, Sayı 2, 2014, ss. 97-126.

Vâkidî, Muhammed b. Ömer, *Kitabü'l-Meğâzî*, I-II, Thk. Muhammed Abdulkadir Ahmed Atâ, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiye, Beyrut, 1971.

Zührî, Muhammed b. Şihâb, *Merviyâtü'l-İmâm ez-Zühri fî'l-Meğâzî*, Nşr. Muhammed b. Muhammed el-Acevî, Medine, 2003.